

НАЦІОНАЛЬНИЙ БАНК УКРАЇНИ

вул. Інститутська, 9, м. Київ, 01601, Україна
телефон: 0-800-505-240,
+380 (50) 462-00-90
e-mail: nbu@bank.gov.ua Код ЄДРПОУ 00032106
web: <https://bank.gov.ua>

NATIONAL BANK OF UKRAINE

9, Instytutska St., Kyiv, 01601, Ukraine
phone: +380 (44) 298-65-55,
+380 (50) 462-00-90
e-mail: nbu@bank.gov.ua
web: <https://bank.gov.ua>

Банкам України
Незалежна асоціація банків України
Асоціація українських банків

Про надання рекомендацій на виконання
рішення Ради національної безпеки і оборони
України від 20.04.2024

Національний банк України (далі – Національний банк) на виконання частини першої підпункту 2 пункту 6 рішення Ради національної безпеки і оборони України від 20.04.2024 “Щодо протидії негативним наслідкам функціонування азартних ігор в мережі Інтернет”, введеного в дію Указом Президента України від 20.04.2024 № 234/2024, керуючись частиною восьмою статті 18 Закону України “Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення” (далі – Закон про ПВК/ФТ) та статтею 66 Закону України “Про банки і банківську діяльність”, надає рекомендації для банків – емітентів електронних платіжних засобів (далі – ЕПЗ) щодо виконання вимог Закону про ПВК/ФТ у частині переказів на рахунки фізичних осіб із використанням реквізитів ЕПЗ платника та отримувача (p2p-переказів) і звертає особливу увагу на таке.

Відповідно до абзацу третього частини першої статті 3 Закону про ПВК/ФТ одним з основних принципів запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення є, зокрема, надання пріоритету заходам із запобігання легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення над заходами з протидії їм.

Постановами Правління Національного банку України від 05.09.2023 № 110 “Про затвердження Змін до Положення про здійснення банками фінансового моніторингу” (далі – Постанова № 110) та від 29.12.2023 № 198 “Про затвердження Змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України з питань фінансового моніторингу” унесено зміни до Положення про здійснення банками фінансового моніторингу, затвердженого постановою

ДОКУМЕНТ СЕД НБУ АСКОД
Підписувач Пишний Андрій Григорович
Сертифікат 36186A0FEAAD76B2040000006C1B00009C690000
Дійсний до: 08.10.2024 11:11:17

Національний банк України

25-0005/42076
від 30.05.2024 19:45

Правління Національного банку України від 19.05.2020 № 65 (зі змінами) (далі – Положення № 65), згідно з якими, зокрема, врегульовано питання, пов'язані з аналізом фінансових можливостей клієнта – фізичної особи здійснювати відповідні фінансові операції.

У пункті 5¹ додатка 1 до Положення № 65 визначено, що банк до встановлення ділових відносин із клієнтом (проведення фінансової операції без встановлення ділових відносин) або під час його подальшого обслуговування, використовуючи ризик-орієнтований підхід, уживає заходів з метою встановлення (перевірки) фінансової можливості клієнта здійснювати заявлений (запланований) ним обсяг фінансових операцій.

Згідно з пунктом 5² додатка 1 до Положення № 65 банк під час моніторингу ділових відносин у разі перевищення максимальної суми фінансових операцій, яка заявлена клієнтом, зобов'язаний протягом десяти робочих днів проаналізувати його фінансові можливості здійснювати відповідні фінансові операції та за потреби з'ясувати причини перевищення.

Водночас під час здійснення нагляду Національний банк виявив випадки, коли банк клієнтам, за рахунками яких наявна значна кількість операцій із зарахування коштів за реквізитами ЕПЗ, випущених до цих рахунків, які надійшли від різних осіб, без з'ясування причин такої активності за їх рахунками, без здійснення аналізу щодо відповідності таких фінансових операцій наявній інформації про клієнтів, їх діяльності та ризику встановив самостійно максимальну суму операцій, які можуть проводити такі клієнти, на підставі розрахованої середньоарифметичної прибуткових операцій за останні шість місяців. У подальшому банк робив висновок, що операції за рахунками цих клієнтів відповідають запланованим обсягам.

Вважаємо, що така практика є неприпустимою. Національний банк вважатиме неналежним виконання вимог Положення № 65 у разі такого формального підходу щодо самостійного встановлення банком запланованих обсягів операцій за рахунком клієнта. Як виняток, така практика може бути застосована під час використання клієнтами рахунків виключно для отримання цільових коштів (заробітна плата, соціальні виплати тощо).

Наразі актуалізацію даних про клієнта банки здійснюють відповідно до вимог постанови Правління Національного банку України від 23.03.2022 № 60 “Про особливості виконання окремих вимог законодавства у сфері фінансового моніторингу, валютного нагляду, нагляду у сфері реалізації спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій) протягом дії воєнного стану” (далі – Постанова № 60).

Згідно з підпунктом 1 пункту 6 Постанови № 60 банки, якщо немає можливості встановити з клієнтом контакт або в разі закінчення строку (припинення) дії, втрати чинності чи визнання недійсними поданих документів, втрати чинності/обміну ідентифікаційного документа клієнта (представника клієнта), можуть не вживати заходів щодо актуалізації даних про клієнтів, зазначених у пунктах 13–16 додатка 1 до Положення № 65.

ДОКУМЕНТ СЕД НБУ АСКОД

Підписувач Пишний Андрій Григорович

Сертифікат 36186A0FEAAD76B2040000006C1B00009C690000

Дійсний до:08.10.2024 11:11:17

Національний банк України

25-0005/42076

від 30.05.2024 19:45

Водночас, на думку Національного банку, проведення клієнтом фінансових операцій є підставою вважати, що контакт із клієнтом встановити можливо.

Відповідно до вимог пункту 6 Постанови № 60 банк документально підтверджує факт встановлення/неможливості встановлення контакту з клієнтом з метою здійснення актуалізації даних про клієнта.

Також наголошуємо, що згідно з пунктом 2 Постанови № 110 банки щодо клієнтів, з якими встановлені ділові відносини до набрання чинності цією постановою, зобов'язані були вжити заходів, передбачених у Положенні № 65 з урахуванням унесених змін, не пізніше 31.12.2023.

Згідно з пунктами 1, 2, 4 додатка 15 до Положення № 65 банк у своїх внутрішніх документах з питань запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення (далі – ПВК/ФТ) передбачає порядок моніторингу фінансових операцій клієнтів з метою виявлення тих, що підлягають фінансовому моніторингу.

Упроваджені в банку автоматизовані програмні модулі мають забезпечувати своєчасне виявлення порогових фінансових операцій, фінансових операцій з активами, пов'язаними з тероризмом та його фінансуванням, розповсюдженням зброї масового знищення та його фінансуванням та індикаторів підозрілості фінансових операцій з метою оперативного виявлення підозрілих фінансових операцій (діяльності).

З метою виявлення підозрілих фінансових операцій (діяльності) банк забезпечує аналіз фінансових операцій клієнтів (їх сукупності) щодо наявності/відсутності індикаторів підозрілості фінансових операцій, уключаючи використання автоматизованих модулів, що реалізують відбір фінансових операцій за допомогою відповідних правил/сценаріїв.

Наголошуємо, що обов'язок банку застосовувати у своїй діяльності ризик-орієнтований підхід, враховуючи відповідні критерії ризику, зокрема пов'язані з його клієнтами, географічним розташуванням держави реєстрації клієнта або установи, через яку він здійснює передавання (отримання) активів, видом товарів та послуг, що клієнт отримує від банку, способом надання (отримання) послуг. Ризик-орієнтований підхід має бути пропорційним характеру та масштабу діяльності банку (частина перша статті 7 Закону про ПВК/ФТ).

Також банк зобов'язаний вживати належних заходів з метою мінімізації ризиків, запобігати використанню своїх послуг та продуктів для проведення клієнтами фінансових операцій із протиправною метою (пункти 2, 3 частини другої статті 8 Закону про ПВК/ФТ).

Наголошуємо, що банки, які обслуговують рахунки клієнтів, зобов'язані, зокрема, постійно проводити моніторинг ділових відносин та фінансових операцій клієнта, а також виявляти підозрілі фінансові операції (діяльність), визначені (визначену) у статті 21 Закону про ПВК/ФТ (уключаючи платіжні операції з використанням ЕПЗ або їх реквізитів).

ДОКУМЕНТ СЕД НБУ АСКОД

Підписувач Пишний Андрій Григорович

Сертифікат 36186A0FEAAD76B204000006C1B00009C690000

Дійсний до:08.10.2024 11:11:17

Національний банк України

25-0005/42076

від 30.05.2024 19:45

Водночас звертаємо увагу на пункт 2 частини другої статті 8 Закону про ПВК/ФТ щодо обов'язку банку як суб'єкта первинного фінансового моніторингу (далі – СПФМ) забезпечувати відповідно до вимог, установлених відповідним суб'єктом державного фінансового моніторингу, належну організацію та проведення первинного фінансового моніторингу, що належним чином дасть змогу виявляти порогові та підозрілі фінансові операції (діяльність) незалежно від рівня ризику ділових відносин з клієнтом (проведення фінансових операцій без встановлення ділових відносин) та повідомляти про них спеціально уповноважений орган, а також запобігати використанню послуг та продуктів СПФМ для проведення клієнтами фінансових операцій з протиправною метою.

У зв'язку з вищенаведеним банком для виявлення фінансових операцій клієнта, які можуть бути проведені з протиправною метою, включаючи ті, що можуть бути пов'язані з нелегальними азартними іграми, на думку Національного банку, потрібно:

виявляти нетипову активність за рахунками клієнта, у тому числі з використанням ЕПЗ або їх реквізитів, порівняно з іншими періодами, нетипове збільшення кількості та обсягів фінансових операцій;

аналізувати фінансові операції клієнта щодо відповідності таких фінансових операцій наявній інформації про клієнта, його діяльність та ризик (у тому числі за потреби про джерело коштів, пов'язаних з фінансовими операціями);

установлювати інформацію щодо отримувачів коштів, достатню для здійснення аналізу та висновку щодо наявності ознак підозрілої діяльності/проведення протиправної діяльності, включаючи відповідність оплати клієнтом за товари/послуги, які пропонуються на відповідних вебресурсах;

вивчати вебресурси, через які клієнт придбаває товари/послуги, отримує кошти, з'ясовувати доменну зону¹ реєстрації цих ресурсів, їх власників тощо, наявність інформації щодо організаторів азартних ігор в Україні в реєстрах і переліках, які формує та веде Комісія з регулювання азартних ігор та лотерей (доступні на її офіційному сайті);

аналізувати фінансові операції клієнта з метою виявлення операцій на користь осіб, до яких застосовані санкції відповідно до Закону України “Про санкції”/вебресурсів, доступ до яких заборонений у зв'язку із застосуванням санкцій та/або дзеркал таких вебресурсів, а також інших вебресурсів, що мають схожі назви та розміщені на доменах та субдоменах, що можуть бути асоційовані із санкційною особою;

у разі виникнення підозр застосовувати процедуру їх ескалації згідно з вимогами Положення № 65.

Для отримання додаткової інформації щодо отримувачів рекомендуємо звертатися з відповідним запитом до інших надавачів платіжних послуг (у тому числі еквайрів).

¹ Організація та проведення азартних ігор у мережі Інтернет повинні здійснюватися виключно резидентом України, на підставі ліцензії та через вебсайт, доменне ім'я якого міститься в доменній зоні UA.

ДОКУМЕНТ СЕД НБУ АСКОД

Підписувач Пишний Андрій Григорович

Сертифікат 36186A0FEAAD76B2040000006C1B00009C690000

Дійсний до: 08.10.2024 11:11:17

Національний банк України

25-0005/42076

від 30.05.2024 19:45

Відповідно до частини сьомої статті 11 Закону про ПВК/ФТ СПФМ має право витребувати, а клієнт, представник клієнта зобов'язані подати інформацію (офіційні документи), необхідну (необхідні) для здійснення належної перевірки, а також для виконання таким СПФМ інших вимог законодавства у сфері запобігання та протидії.

За результатами проведеного аналізу банк відповідно до вимог статті 15 Закону про ПВК/ФТ зобов'язаний відмовитися від встановлення (підтримання) ділових відносин/відмовити клієнту у відкритті рахунку (обслуговуванні), у тому числі шляхом розірвання ділових відносин, закриття рахунку/відмовитися від проведення фінансової операції, зокрема в разі встановлення клієнту неприйнятно високого ризику або ненадання клієнтом необхідних для здійснення належної перевірки клієнта документів чи відомостей; подання клієнтом чи його представником СПФМ недостовірної інформації або подання інформації з метою введення в оману СПФМ.

Крім того, у разі підтвердження підозр щодо того, що фінансові операції клієнта, у тому числі з використанням ЕПЗ або їх реквізитів, можуть здійснюватися з протиправною метою, банк має право відмовитися від проведення підозрілих фінансових операцій клієнта відповідно до абзацу сьомого частини першої статті 15 Закону про ПВК/ФТ.

Також наголошуємо на обов'язку банку постійно вживати заходів для підтримання в актуальному стані (включно зі здійсненням переоцінки рівня ризику за потреби) власного ризик-профілю та ризик-профілів клієнтів та не рідше одного разу на квартал виявляти критерії ризику, притаманні діловим відносинам (фінансовим операціям без встановлення ділових відносин) із клієнтом із використанням відповідних програмних модулів, аналізуючи інформацію, отриману за результатами здійснення належної перевірки клієнта, та здійснені фінансові операції клієнта (відповідно до пунктів 63, 64 розділу IV Положення № 65).

Зазначені в цьому листі рекомендації надані на виконання частини першої підпункту 2 пункту 6 рішення Ради національної безпеки і оборони України від 20.04.2024 “Щодо протидії негативним наслідкам функціонування азартних ігор в мережі Інтернет”, введеного в дію Указом Президента України від 20.04.2024 № 234/2024, та мають ураховуватися банками-емітентами в практичній діяльності.

Звертаємо увагу банків на листи Національного банку від 31.01.2023 № 25-0005/6668 та від 09.05.2023 № 25-0005/32337.

Голова

Андрій ПИШНИЙ

Белікова Світлана
(044) 230 18 95

ДОКУМЕНТ СЕД НБУ АСКОД

Підписувач Пишний Андрій Григорович

Сертифікат 36186A0FEAAD76B2040000006C1B00009C690000

Дійсний до:08.10.2024 11:11:17

Національний банк України

25-0005/42076

від 30.05.2024 19:45